

UDVIKLINGSPLAN

UDPEGNING AF POTENTIALER FOR REKREATIV
UDVIKLING AF KØBENHAVNS HAVN

KØBENHAVNS KOMMUNE 2015

INDHOLD

INTRODUKTION	3
HAVNENS HISTORISKE UDVIKLING	4
HAVNENS TRE HOVEDAFSNIT	7
FRA VISION TIL PRIORITEREDE INDSATSER	8
FRA VISION TIL TEMAKORT	11
FRA VISION TIL POTENTIALEKORT	15
RELATIONER TIL ANDRE PLANER	19
DEN VIDERE PROCES	20
GENERELLE RETNINGSLINJER	21

BILAG

GRUNDLAG FOR UDPEGNING AF POTENTIALER	23
HAVNENS HISTORISK UDVIKLING	24
FREDNINGER M.M.	25
EJERFORHOLD KAJKANTER	26
BYUDVIKLING	27
REKREATIVE FUNKTIONER	28
HAVNEPROMENADE	29
MULIGHEDER FOR HUSBÅDE	30
LOKALPLANER VED HAVNEN	31

INTRODUKTION

Københavns Borgerrepræsentation har i maj 2014 besluttet, at visionen "En Havn af Muligheder" skal danne grundlag for den videre rekreative udvikling af havnen og at Teknik- og Miljøforvaltningen skal udarbejde en udviklingsplan for den rekreative udvikling af havnen som opfølgning på visionen.

Denne udviklingsplan følger op på temaerne fra visionen "En Havn af Muligheder", der har fokus på udvikling af den rekreative brug af havnen.

Ved at pege på potentielle placeringer for nye tiltag skal planen skabe grundlag for, at målene fra visionen opnås inden 2025. Københavnerne ønsker til funktioner og tiltag er indarbejdet i videst muligt omfang.

Planen fastlægger ikke endelige funktioner, udformning eller design, men udpeger alene potentielle placeringer for nye tiltag. Dette gør planen fleksibel i forhold til fremtidig udvikling og nye behov.

Visionen, formuleret i "En Havn af Muligheder" er, at Københavns Havn i 2025 er:

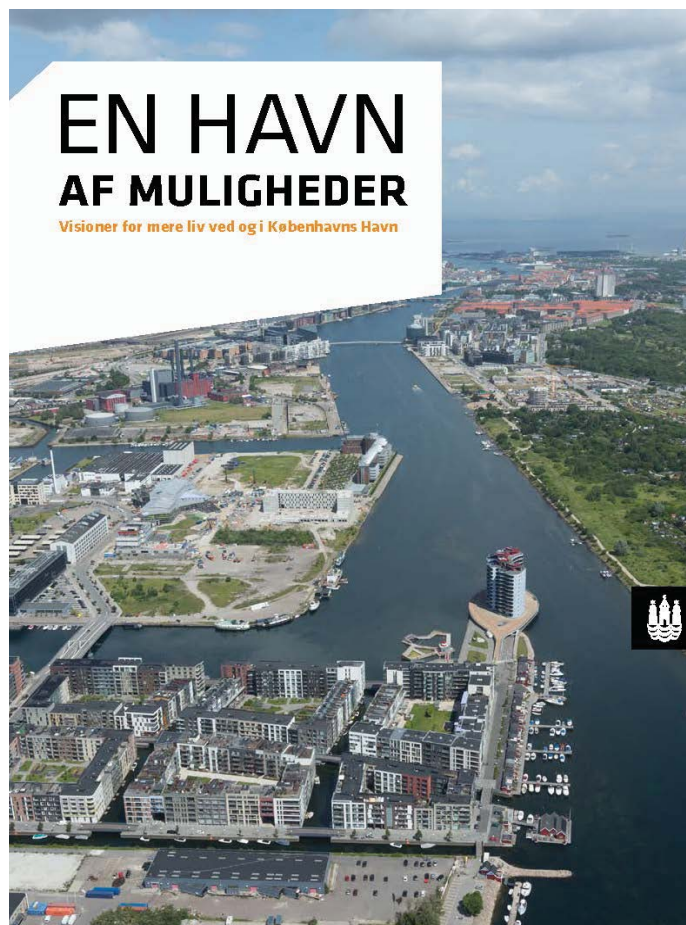
- *Byens livgivende centrum - med masser af liv og aktivitet på vandet og ved vandet.*
- *Et sted med et mangfoldigt system af gode og sammenhængende gang-, løbe- og cykelruter.*
- *Et sted med grønne og stille opholdssteder ved vandet.*
- *Præget af god adgang til og fra vandet fra blå støttepunkter, trapper, brygger og flåder.*
- *En ren og indbydende havn med gode vilkår for badning og sejllads.*
- *Præget af mange farver og et varieret valg af materialer.*
- *Det varierede og det mangfoldige ses som en styrke.*
- *Eksperimenterende og et sted københavnerne er stolte af.*

Visionen "En havn af muligheder", peger desuden på 8 temaer, der bør arbejdes videre med:

- Flere aktiviteter i havnen
- Bedre adgang til og fra vandet
- Flere opholdssteder
- Bedre ruter og forbindelser
- En ren og indbydende havn
- En havn med en sund natur
- Events og midlertidige projekter
- Variation og plads til alle

Ud over de 8 temaer, er temaet *En fortællende havn*, med fokus på bevaring, understøttelse og formidling af havnens historie og kulturspor, tilføjet.

Temaerne konkretiseres ved at udpege potentielle placeringer på kort samt gennem retningslinjer og anbefalinger.

DETTE DOKUMENT RUMMER EN UDPEGNING AF POTENTIELLE PLACERINGER FOR HAVNEVISIONENS TEMAER.

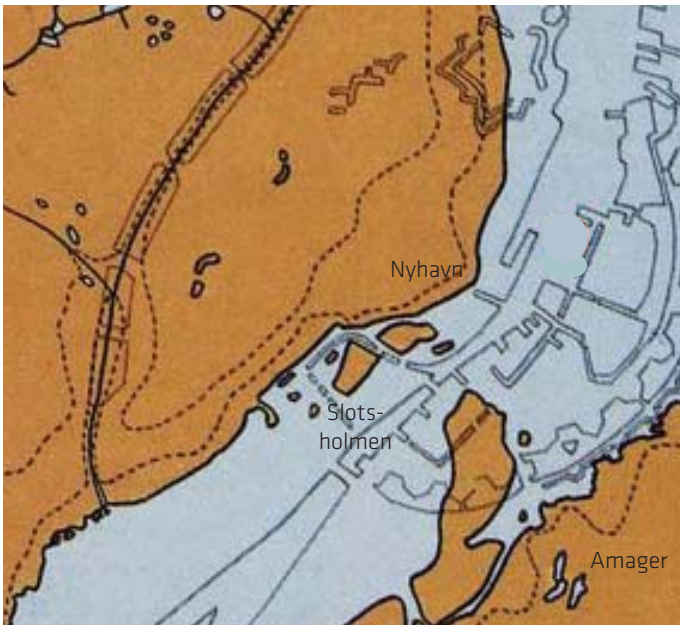
De seks temaer i denne plan er:

- **Flere aktiviteter i havnen**
- **Flere opholdssteder og adgang til vandet**
- **Bedre ruter og forbindelser**
- **Events og midlertidige projekter**
- **Understøttelse af havnens natur**
- **En fortællende havn**

Temaerne *Flere opholdssteder* og *Bedre adgang til og fra vandet* fra visionen samles i temaet *Flere opholdssteder og adgang til vandet*.

Temaerne *En ren og indbydende havn* og *En havn med en sund natur* fra visionen samles i temaet *Understøttelse af havnens natur*.

HAVNENS HISTORISKE UDVIKLING

Etableringen af "Havn"

Det smalle sund mellem Sjælland og Amager var oprindeligt en fjord og udgjorde en god naturhavn. Der var læ bag et par store beskyttende strandholme (Slotsholmen og Bremerholm/Gammelholm) og vandet var dybt nok til at datidens større skibe kunne komme tæt ind til land. Derfor voksede der en by med fiskeri, handel og færgested frem på dette sted - kaldet "Havn".

Bysamfundet "Havn" nævnes første gang i de historiske kilder i 1043. Havnen var en vigtig begrundelse for at Absalon senere befæstede byen og placerede sin borg her i 1167 til beskyttelse af byen.

800 år som sejlskibshavn

I 800 år var havnen udgangspunkt for en voksende handel og søfart.

Især Chr. 4's byplanarbejder har haft afgørende betydning for den historiske bykerne, vi kender idag. I hans regeringstid blev byens areal udvidet til det dobbelte, voldanlæggene blev udbygget, Christianshavn påbegyndtes og flådebasen blev anlagt. Et mægtigt fæstningsværk til beskyttelse af byen, handelen og skibsfarten. Det var efter hollandsk forbillede en kombineret fæstnings-, havne- og kanalby, som Chr. 4. planlagde.

500 år som flådehavn

I 2010 fejrede flåden sin 500-års fødselsdag. Det var Kong Hans, der i 1400-tallet oprettede en professionel flåde. Den første flådebase lå på Bremerholm (Gammelholm). I 1681 besluttede Kong Christian den 5., at flådens 56 orlogsskibe og fregatter skulle flyttes fra Bremerholm/Nyhavn til en ny fortøjningsplads overfor Toldboden og Kastellet ved indsejlingen til Københavns Havn. Der påleindrammes et vandområde på 400 x 350 meter. Øst herfor etableres der på Nyholm 2 beddinger for Flådens skibsbyggeri. Alt er taget i brug i 1691.

Området Holmen var fra 1690 til 1993 hovedbase for den danske flåde. I 1991 blev Orlogsværftet lukket, og i de følgende år udflyttede flere og flere aktiviteter fra Holmen. 1. maj 1993 blev Flådestation København officielt nedlagt. I dag er der kun ganske få funktioner tilbage på Holmen - bla søværnets dykker-skole.

100 år som industriel havn

Industrialiseringen sprængte byens rammer i sidste halvdel af 1800 tallet. De næste 100 år stod i industriens tegn. Rundt om den historiske bykerne opstod en række industriområder og havneområder: Østamager, Valby industri kvarter, Frihavnen, Sydhavnen, Refshaleøen, Nordhavnen, osv.

Fra 1970-erne og frem til 1990-erne fandt der en deindustriering sted i København. Det var en smertefuld proces, hvor store hæderkronede virksomheder som f.eks. skibsværfterne, bryggerierne, de store dagbladsstrykkerier osv. blev lukket eller flyttede væk fra byen. En smertefuld omstillingsproces fulgte med arbejdsløshed i de traditionelle industrierhverv. Også havnen var en del af denne proces. Transportformerne forandrede sig. Lastbiler overtog en væsentlig del af transporten og containerskibstrafik en stor del af den resterende skibsfart. Havneområderne blev efterhånden tømt for funktioner.

10 år som fritidshavn

Afviklingen af industri- og havnefunktioner i 1970-1990-erne skabte problemer, men det havde også positive sider: Den forurenende industri forsvandt; beskidte, farlige og støjende havnefunktioner forsvandt; farlige transportere ind gennem byen blev reduceret; luftforurening og forureningen af havnevandet blev mindre. Alt i alt blev der skabt et afsæt for en ny udvikling.

I 1990-erne begyndte den ny udvikling så småt at tage form. Nye arbejdspladser inden for serviceerhverv etablerede sig i stigende omfang og de tomme industri- og havneområder gav byen mulighed for at huse disse nye erhverv. De tomme arealer blev nu betragtet som historisk store udviklingspotentialer. Disse områder blev i stigende opfang omdannet til byområder med blandede boliger og serviceerhverv. Havneområderne tilbød nogle af de bedste og mest eftertragtede lokaliseringer.

Havnen og kajerne, som før blev brugt til losning af skibe, lagerpladser for kul og andre varer, og var utilgængelige for byens borgere, blev efterhånden som planlægningen af de nye byudviklingsområder skred frem, omdannet til promenader og byrum med nye bykvarterer beliggende i baglandet. Denne udvikling har åbnet havnen for byens borgere og har derved skabt mulighed for at anvende de store rekreative potentialer, som havnen har.

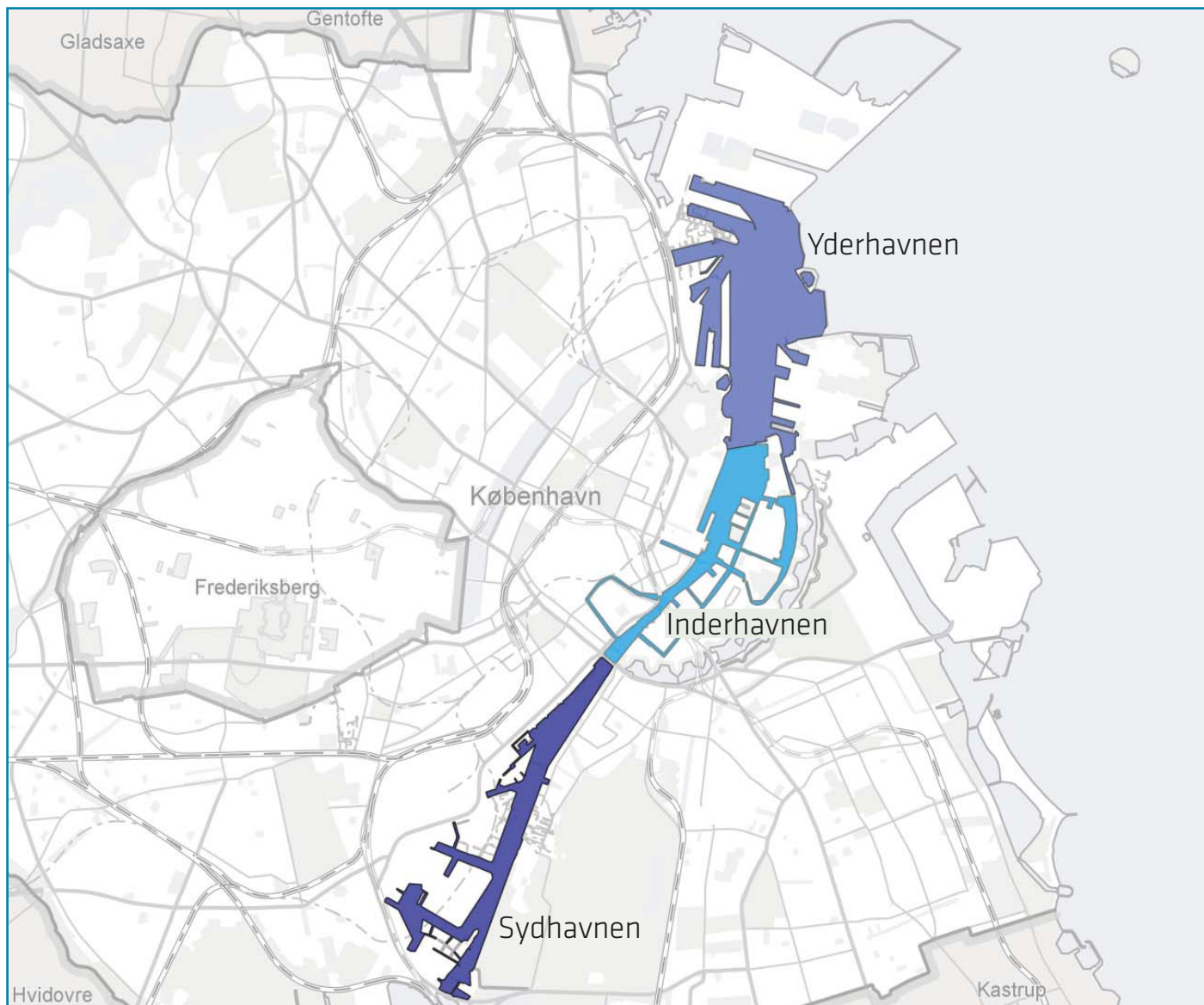
Sejl- og roklubber har i mange år benyttet havnen rekreativt og fra 2002 blev det igen muligt at bade i havnen, men der er stadig barrierer, der vanskeliggør at havnens potentialer udnyttes fuldt ud.

De kompliserede ejerformer (stat, kommune, private og By & Havn) er ofte en barriere. Nabolikabet mellem nye funktioner i form af boliger og serviceerhverv - og aktivt byliv og aktiviteter i og ved havnen kan slå gnister. Usikkerhed med hvordan nye funktioner som f.eks. husbåde skal håndteres fører ofte til langsommelige administrative processer.

HAVNENS TRE HOVEDAFSNIT

Havnens tre hovedafsnit

Københavns Havn kan i dag opdeles i 3 hovedafsnit: Yderhavnen, Inderhavnen og Sydhavnen. De har hver deres karakter og hver deres potentiale:

Yderhavnen

Yderhavnen og den nordligste del af Inderhavnen er sejlbare for større skibe og både med høje master. Det særegne ved denne del af havnen er det lange perspektiv og den direkte forbindelse til Øresund. Det er her gæstesejlere og krydstogtskibe inviteres indenfor. Der skal være plads til større sejlskibe og gode anlægsmuligheder for gæstesejlere.

Inderhavnen

Inderhavnen inden for voldene er den ældste del af havnen og havnens historiske centrum. Det er den mest bymæssige del af havnen med kanaler, pakhuse og gamle havnemiljøer. Her ligger veteranskibene og skibsmuseer som orlogsmuseet og fregatten Peder Skram.

I Inderhavnen prioriteres aktiviteter, der har fokus på at bidrage til fortællingen om havnens historie, samt publikumsorienterede aktiviteter såsom restauranter og butikker, som naturligt kan indpasses i området f. eks. i form af husbåde.

Sydhavnen

Sydhavnen er anlagt som industrihavn. Havnen anløbes ikke længere af fragtskibe og industriarealerne er under omdannelse til blandet bolig og erhverv. På Amagersiden grænser havnerummet op til naturområdet Amager Fælled.

Denne del af havnen indeholder flere små lokalmiljøer med bådklubber, husbåde, haveforeninger og naturoplevelser.

I denne del af havnen prioriteres flere lokale aktiviteter, der er med til at forsyne boligerne i lokalområdet med vandsportsaktiviteter som badning, svømning, fiskeri, roning, sejlads og naturoplevelser.

FRA VISION TIL PRIORITEREDE INDSATSER

Prioriteret indsats

De fire kort på næste side viser de udvalgte indsatser, der bør prioriteres, når kommunen sammen med andre aktører fremover udvikler havnen. Udpegningen fastlægger ikke endelige funktioner, udformning eller design, men peger alene på potentielle placeringer for nye tiltag. De viste indsatser er udvalgt på baggrund af de 6 temakort og 3 potentialekort på de følgende sider.

Indsatserne er udvalgt efter en vurdering af, hvor der opnås størst effekt eller hvor der er det største behov, i forhold til den rekreative brug af havnen.

Samarbejde og finansiering

De konkrete projekter kan enten udvikles i samarbejde med andre aktører som private kajejere og investorer, foreninger, større fonde eller de kan udvikles og finansieres via kommunens årlige budgetforhandlinger.

Forvaltningen vil prioritere at søge midler til de prioriterede indsatser ved de kommende budgetforhandlinger. Rækkefølgen for udviklingen afhænger af en række andre faktorer, som ejerforhold, økonomi og politisk prioritering.

Prioritering af indsatsen:

- Den højeste prioritet er at få etableret en offentlig tilgængelig og sammenhængende promenade hele vejen rundt om havnen. Derfor er første prioritet at få lappet de "missing links" der i dag er i promenaden omkring havnen. Havnepromenaden er det der binder alle de forskellige muligheder sammen og gør havnen tilgængelig for byens borgere og besøgende.
- Dernæst er etablering af nye opholdssteder og adgang til vandet en vigtig indsats. Havnen rummer et meget stort potentiale for flere opholdsrum og en bedre udnyttelse af vandet som medspiller i bylivet.
- Vandfladen rummer også store muligheder for en mere aktiv brug af havnen som et stort fælles byrum - den blå fælled.
- Endelig bør der være mere fokus på formidling af byens historie og den fine natur i havnen.

PRIORITEREDE INDSATSER

- Udvalgte indsatser udpeges på fire kort med hvert sit tema. Disse indsatser vurderes at være vigtigst eller at have størst effekt og vil blive prioriteret højest.
- De viste indsatser er udvalgt på baggrund af de 6 temakort og 3 potentialekort på de følgende sider.

Baggrund for den prioriterede indsats

1. Udvalgte indsatser for ruter og forbindelser

Forløb langs havnen med størst behov for etablering af bedre forbindelse, for at få skabt et sammenhængende promenadeforløb omkring hele havnen - eller med størst behov for at få skabt en forbindelse mellem by og havn.

Havnepromenaden er det der giver adgang til alle de forskellige muligheder i og ved havnen. Derfor prioriteres færdiggørelsen af en sammenhængende havnepromenade meget højt.

Se temakort 3 og potentialekort, samt bilag 7 for flere detaljer.

2. Udvalgte indsatser for opholdssteder og adgang til vand

Steder hvor udvikling eller opgradering af opholdssteder vil have stor værdi for byen, på grund af stedernes centrale placering, særlige udsyn eller bydelens behov for opholdsrum ved havnen.

Udpegningen forholder sig kun til potentialer - ikke til ejerforhold. Der er således ikke taget hensyn til om området er privat eller kommunalt ejet. Et eventuelt projekt skal selvfølgelig foregå i samarbejde med ejeren og lokale interessenter.

Se temakort 2 og potentialekort for flere detaljer.

3. Udvalgte indsatser for aktiviteter på vand

Områder, hvor der er størst potentiale for aktiviteter på vand, enten fordi de ligger godt beskyttet i sidebassiner, eller fordi der er mulighed for en stor sammenhængende funktion.

Udpegningen forholder sig kun til potentialer - ikke til ejerforhold. Et eventuelt projekt skal selvfølgelig foregå i samarbejde med både By og Havn, lokale kajkantejere og lokale interessenter.

Se temakort 1 og potentialekort for flere detaljer.

4. Udvalgte indsatser for fokus på natur i havnen

Områder, hvor der er bør være speciel fokus på naturoplevelser, fokus på formidling af havnens biologi og mulighed for at skabe mere natur i havnen.

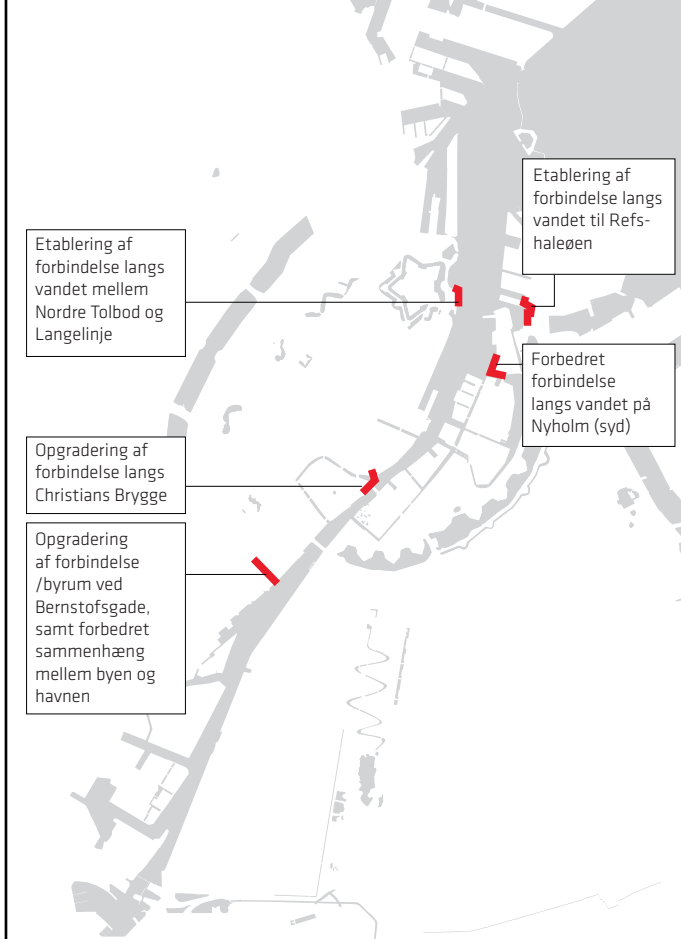
I Erdkehlgraven og ved Nokken er der grønne områder helt ned til vandet og der er mulighed for at nyde både vandet og den lokale natur.

På udvalgte lavvandede områder er der mulighed for at etablere små stenrev.

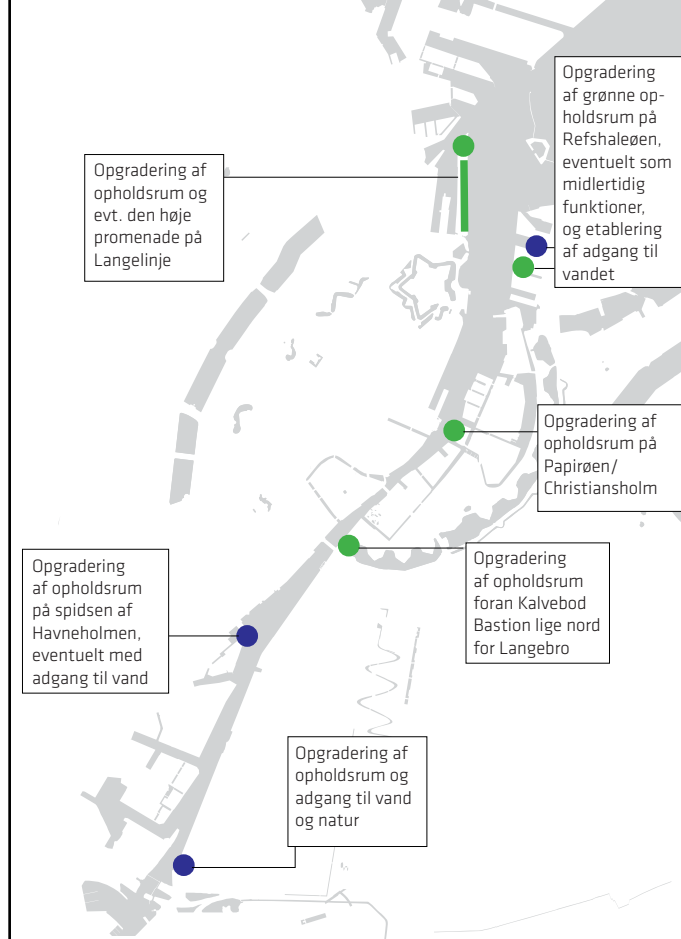
Udpegningen forholder sig kun til potentialer - ikke til ejerforhold. Et eventuelt projekt skal selvfølgelig foregå i samarbejde med både By og Havn, lokale kajkantejere og lokale interessenter.

Se temakort 5 og potentialekort for flere detaljer.

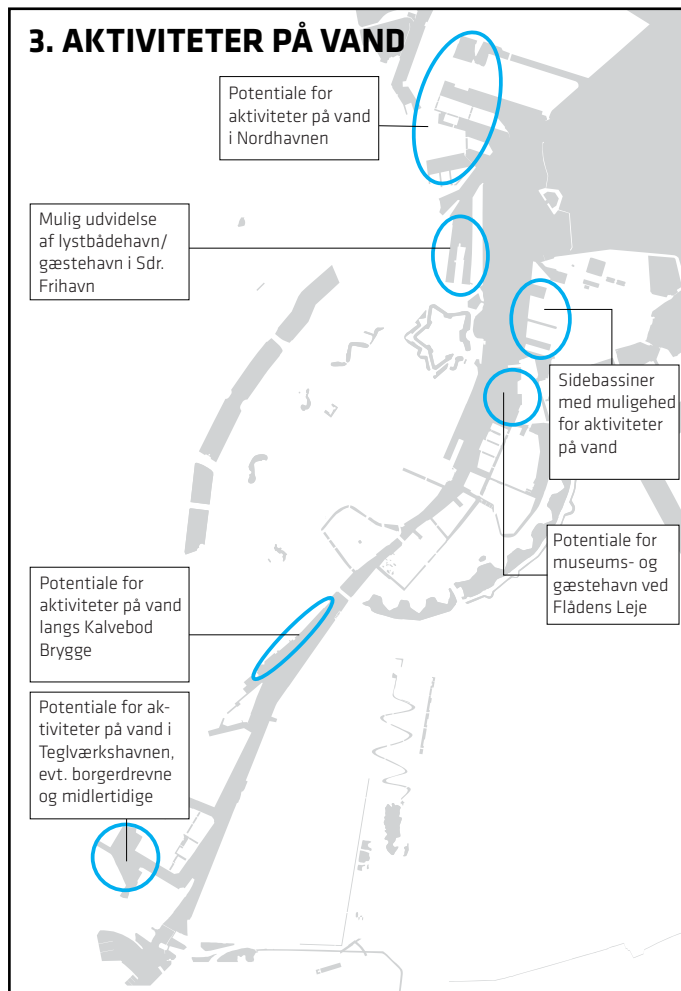
1. RUTER OG FORBINDELSER

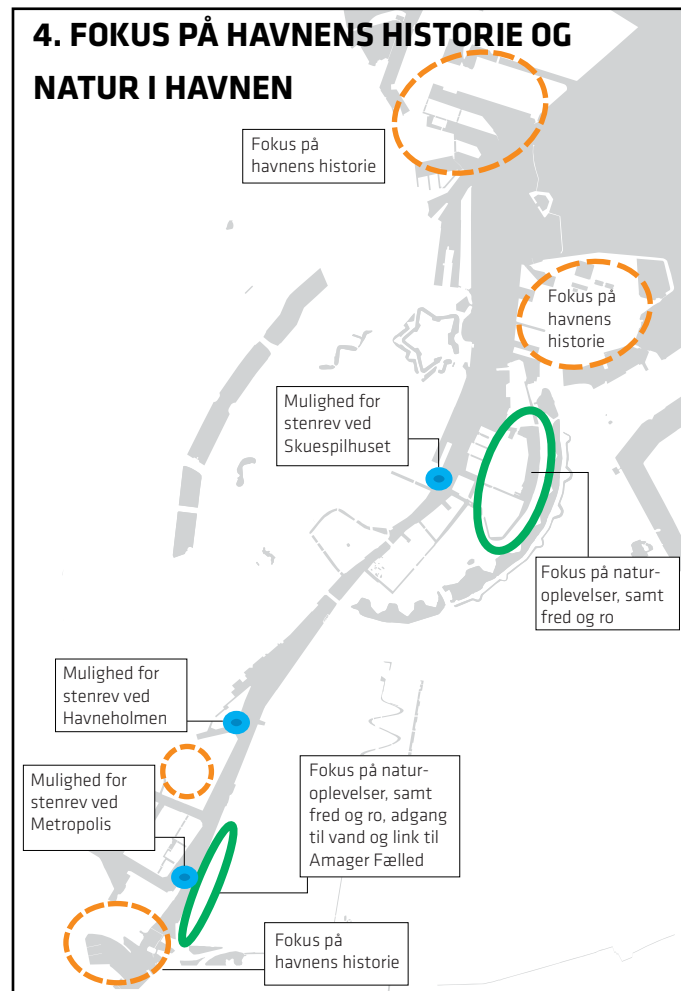
2. OPHOLDSSTEDER OG ADGANG TIL VAND

3. AKTIVITETER PÅ VAND

4. FOKUS PÅ HAVNENS HISTORIE OG NATUR I HAVNEN

FRA VISION TIL TEMAKORT

Temakort

På de følgende 6 temakort vises for hvert tema de begrænsninger der kan være og de udviklingspotentialer som hvert tema rummer. Temakortene ser meget overordnet på hvert tema. For flere detaljer henvises til de tre potentialekort for henholdsvis Yderhavnen, Inderhavnen og Sydhavnen.

Dette dokument rummer en udpegning af potentielle placeringer for visionens temaer. De seks temaer er:

- **Flere aktiviteter i havnen**
- **Flere opholdssteder og adgang til vandet**
- **Bedre ruter og forbindelser**
- **Events og midlertidige projekter**
- **Understøttelse af havnens natur**
- **En fortællende havn**

Temaerne *Flere opholdssteder* og *Bedre adgang til og fra vandet* fra visionen er samlet i temaet *Flere opholdssteder og adgang til vandet*.

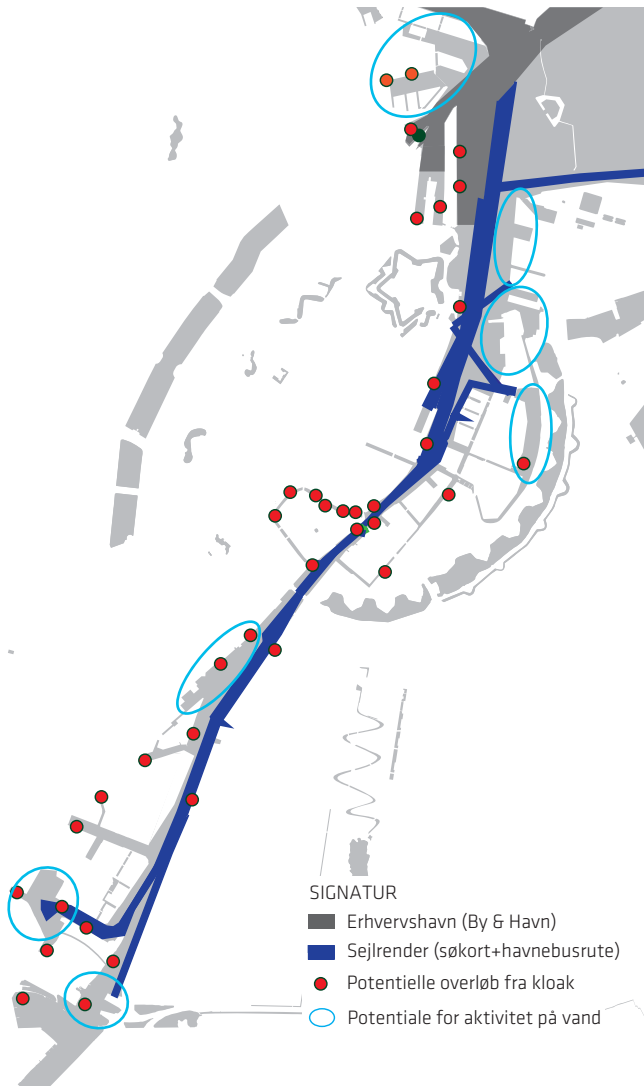
Temaerne *En ren og indbydende havn* og *En havn med en sund natur* fra visionen er samlet i temaet *Understøttelse af havnens natur*.

TEMAKORT

- De udpegede potentialerne for hvert enkelt tema lokaliseres på baggrund af eksisterende funktioner, kvaliteter og bindinger.
- For hvert tema vises de begrænsninger der kan være og de udviklingspotentialer som hvert tema rummer.
- Der er 6 temakort på de næste sider.

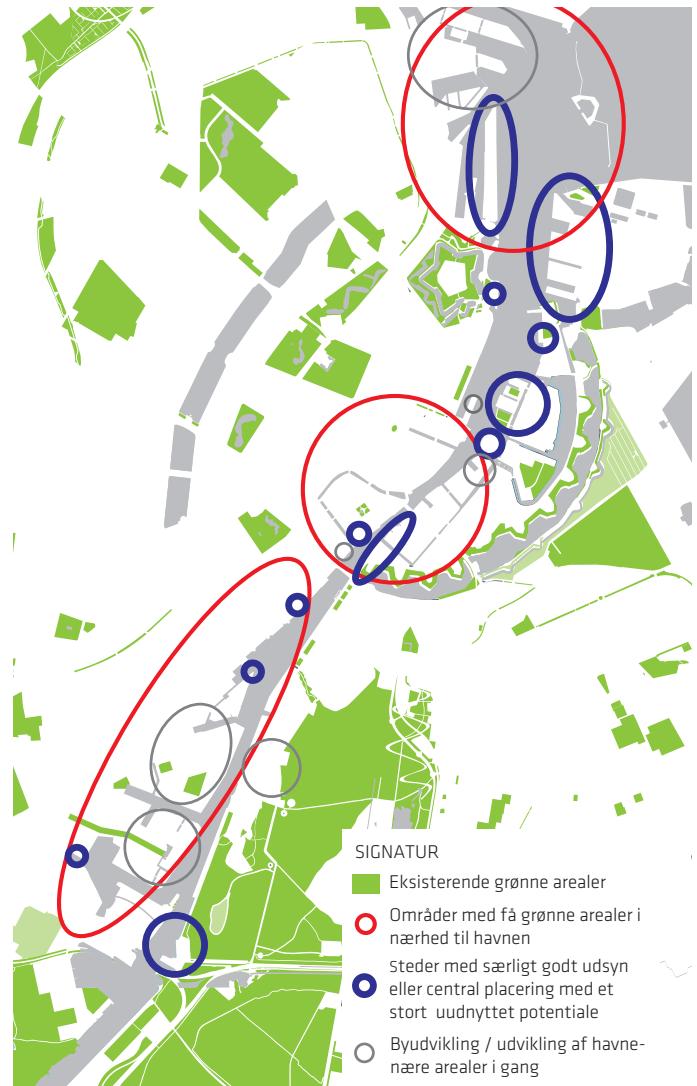
TEMA 1: FLERE AKTIVITETER PÅ OG I VANDET

Grundlag for udpegning af potentialer for vandaktiviteter:

Kortlægning af aktiviteter på vandet der kan begrænse aktiviteter.

TEMA 2: FLERE OPHOLDSSTEDER OG BEDRE ADGANG TIL VANDET

Grundlag for udpegning af potentialer for ophold ved vandet:

Kortlægning af områder og steder med særlige potentialer.

Tema 1: Flere aktiviteter på og i vandet

Selv om der er blevet mindre erhvervs trafik i havnen, og der her er fokus på at udvikle havnen rekreativt, skal havnen fortsat fungere for skibstrafik og havnebusser. Det er funktioner, der kan hindre eller begrænse andre aktiviteter på vandet.

Overløb fra kloaker, som forekommer ved kraftigt regnvejr, kan hindre andre aktiviteter, f.eks. badning og kajakpolo.

Udviklingspotentialer

Ud fra registreringer af sejlrender, havnebusser og overløb, udpeges arealer, der er mindst berørt af skibstrafik og overløb, og som derfor har det bedste potentiale for at kunne benyttes til aktiviteter på og i vandet. Det skal naturligvis ske under hensyn til fx lystbåde og husbåde. Der skal desuden tages højde for overløb, når det besluttet hvilken type aktivitet, der placeres hvor. Roning og kajak kan eksempelvis sagtens foregå ved overløb. Svømning kan visse steder foregå ved mindre overløb, men det vil betyde lukning af havnebadet ved kraftig regn, som giver overløb fra kloak.

Tema 2: Flere opholdssteder og bedre adgang til vandet

Havnen rummer steder med store potentialer for nye opholdsrum. Nogle af de bedste steder i havnen benyttes ikke rekreativt, men ligger ubenyttet hen mens byudvikling afventes, eller de benyttes til parkering o.l.

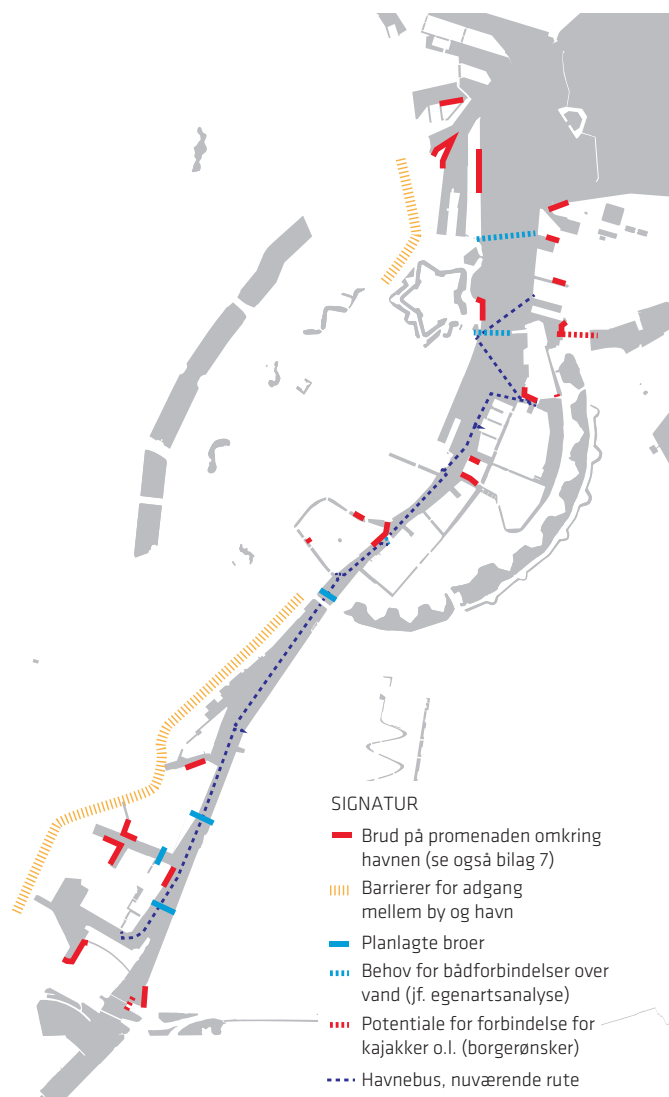
Der findes ikke mange grønne opholdsrum langs havnen og mange borgere har efterspurgt dette. Områder med få grønne områder udpeges som grundlag for udpegning af potentialer for grønne opholdsrum.

Flere steder i havnen er der allerede gang i en udvikling af de havnenære arealer fx Tegholmen, Enghave Brygge, Havnevigen. Der udpeges generelt ikke potentialer i disse områder.

Udviklingspotentialer

Potentialer for nye eller forbedrede offentlige opholdsrum udpeges på baggrund af en vurdering af hvor de største rumlige kvaliteter findes, f.eks. i form af særlig udsigt eller særlig central placering i havnen (f.eks. forløbet mellem Langebro og Knippelsbro og Langelinje) eller hvor der er få grønne områder.

TEMA 3: BEDRE RUTER OG FORBINDELSER

Grundlag for udpegning af potentialer for bedre ruter om havnen:
Kortlægning af brud på forbindelser, barrierer og planlagte forbindelser.

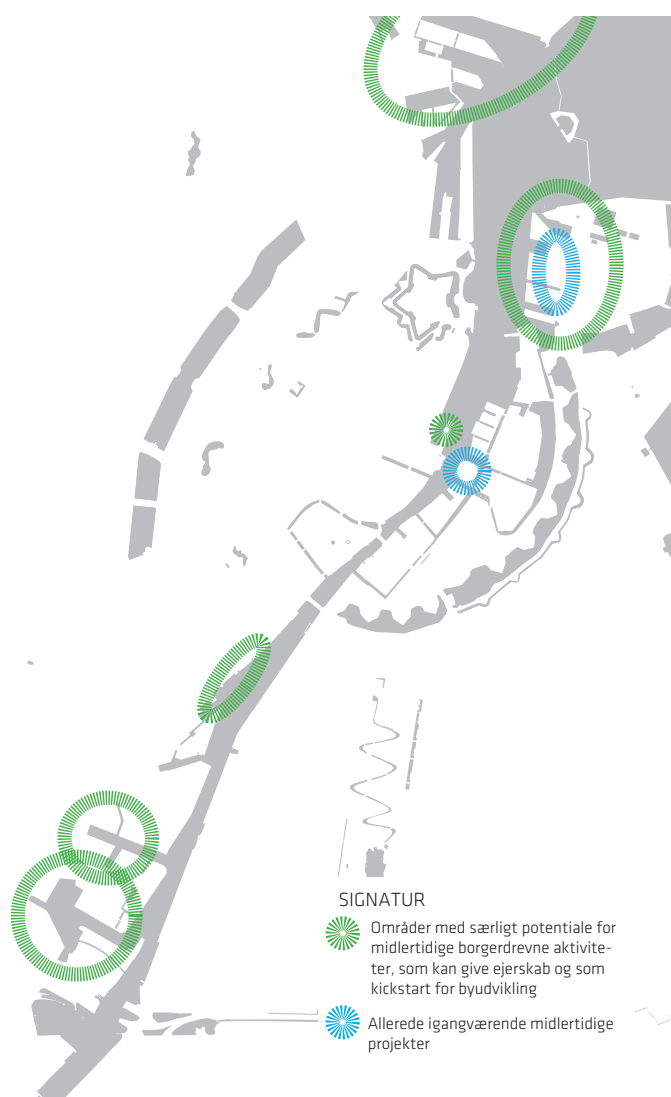
Tema 3: Bedre ruter og forbindelser

Langt de fleste kajkanter har offentlig adgang og er nogenlunde sammenhængende. Der er dog enkelte steder, hvor det ikke er muligt at passere langs vandet (se bilag 7). Broer og havnebusser giver mulighed for at krydse havnebassinet og binder dermed byen sammen på tværs af vandet. Sammenbindingen kan med fordel udbygges i den nordlige del af havnen, f.eks. med en udvidelse af havnebussens rute. Store trafikårer danner på enkelte strækninger barrierer for tilgængelighed til havnen og oplevelsen af nærheden til havnen.

Udviklingspotentialer

Der er mange ønsker om et godt og sammenhængende promenadeforløb langs hele havnen. Potentielle passager, hvor der er behov for bedre forbindelser, udpeges på baggrund af en registrering af 'missing links', dvs. passager, hvor det i dag ikke er muligt at færdes langs havnerummet, samt en registrering af barrierer, der adskiller byen fra havnen. Desuden er der set på de planlagte cykelruter.

TEMA 4: EVENT OG MIDLERTIDIG ANVENDELSE AF HAVNEN

Grundlag for udpegning af områder for midlertidige projekter:
Udvalgte steder med særligt potentialer for events m.m.

Tema 4: Events og midlertidig anvendelse, plads til alle

Flere steder i havnen er byudvikling allerede i fuld gang og andre steder vil der ske en omdannelse indenfor de næste år (se bilag 5).

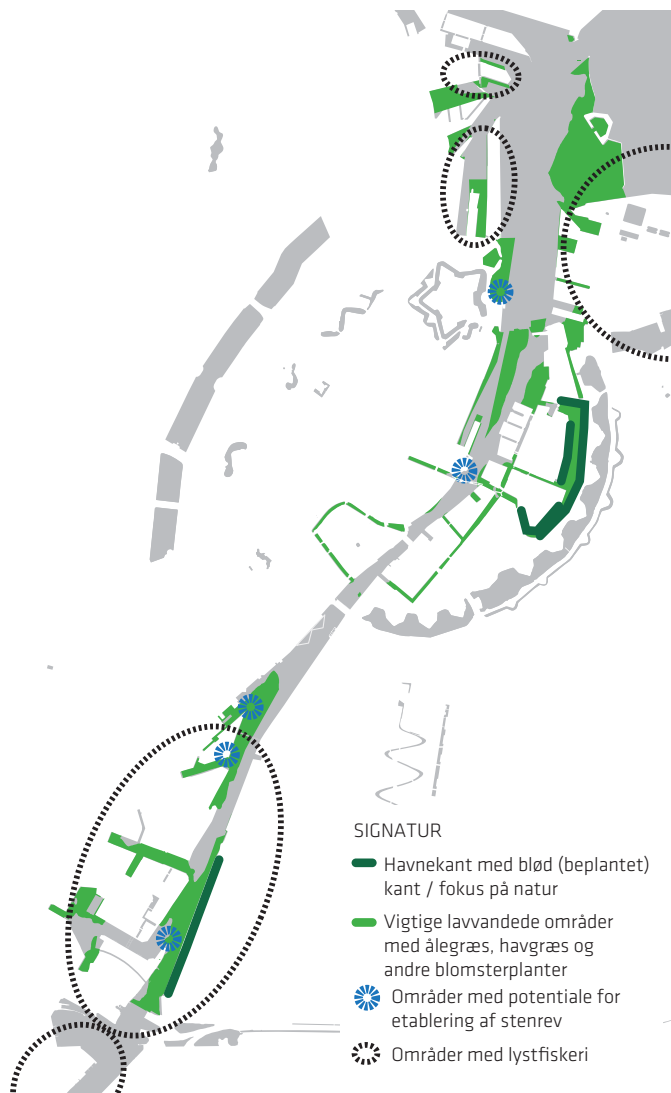
Det kan være en strategisk fordel at åbne op for midlertidigt rekreativt brug af sådanne arealer, for eksempel for at sætte gang i bylivet eller for at skabe lokalt ejerskab.

Udviklingspotentialer

Der udpeges områder af havnen, hvor der som led i byomdannelsen vurderes at være potentiale for midlertidige tiltag, enten som katalysator for byliv, eller blot fordi arealerne rummer store rekreative potentialer.

Der er et stort ønske fra brugerne af havnen om selv at deltage i udviklingen og mange aktiviteter og events er allerede i dag borgerdrevne. Udviklingen af havnen skal fortsat ske i tæt dialog med fx foreninger og lokaludvalg.

TEMA 5: FOKUS PÅ VANDETS KVALITET OG HAVNENS NATUR

Grundlag for udpegning af potentialer for natur:

Kortlægning af naturområder og potentialer for ny natur

TEMA 6: DEN FORTÆLLENDE HAVN / HAVNENES HISTORIE

Grundlag for udpegning af potentialer for historiske spor:

Udpegning af potentialer for formidling af havnens historie / kultur.

Tema 5: Understøttelse af havnens natur

Havnen har en flot og frodig natur med stor udbredelse af ålegræs, havgræs og vandaks, som alle er tegn på en ren havn. Havnen er også fyldt med mange forskellige arter af fisk. Visse steder er der dog stadig for mange små brunalger (fedtmøg) som er tegn på for stor belastning med næringssalte. Ved Nokken og i Erdkehlgraven er der store grønne områder.

Udviklingspotentialer

Flere steder i havnen er der gode potentialer for at lave små lokale stenrev, som er gode levesteder for dyr og planter. Stenrev kunne f.eks. etableres nord for Metropolis, sydøst for Aller, ved Skuespilhuset og i Langelinbugten.

De lavvandede områder af havnen er vigtige at bevare og beskytte, da det er her de store koncentrationer af havgræs og ålegræs findes. De er vigtige for at have en god natur i havnen. De store åbne flader i havnen bør også bevares, da lyset er nødvendigt for livet i havnen. De grønne områder ved Nokken og i Erdkehlgraven rummer potentialer for gode naturoplevelser.

Tema 6: En fortællende havn

Havnen rummer mange vigtige historiske spor fra Københavns tid som handelsby, flådebase, industri- og erhvervshavn, samt som hovedstad med kongehus og folketing.

Disse historiske spor rummer et stort potentiale i forhold til havnens videre udvikling, bl.a. i forhold til formidling og læring.

Udviklingspotentialer

Områder i havnen, der rummer særlige kulturspor, f.eks. fra tidligere industri, handel eller fra Københavns rolle som hovedstad, udpeges som områder med potentiale for udvikling med understøttelse og formidling af de særlige kulturspor. I udviklingen af disse områder bør der derfor være særligt fokus på at formidle havnens historie.

Der bør endvidere være fokus på at bevare havnebassinets størrelse og åbenhed, da det er vigtigt for oplevelsen af København som havneby.

FRA VISION TIL POTENTIALEKORT

Potentialekort

På potentialekortene er der peget på potentielle placeringer af nye funktioner og på steder, hvor man kunne opgradere byrum eller forbindelser. Det kan fx være nye grønne byrum ved vandet eller forbedring af et "missing link" i promenaden langs havnen. Potentialekortene viser for hvert tema en lidt mere detaljeret placering og en beskrivelse af mulighederne.

Grundlag for udpegninger af potentialer

Potentialekortene er udarbejdet på baggrund af følgende materiale:

- Visionen 'En Havn af Muligheder'
- Hvidbog fra høring af visionen
- Havnerumsanalyser
- Havneatlas
- Input fra lokaludvalg og borgere

Borgernes ønsker indgår på lige fod med input fra diverse analyser og baggrundsrapporter i de forskellige temaer eller som præciseringer af potentielle funktioner på potentialekortene. Det kan fx være "potentiale for grønt opholdsrum" eller "potentiale for aktiviteter på vandet".

De kategorier der er udpeget på potentialekortene er:

- Ophold og adgang til vandet
- Ruter og forbindelser
- Aktiviteter på vand
- Events og midlertidige projekter
- Understøtning af kulturspor
- Understøttelse af natur

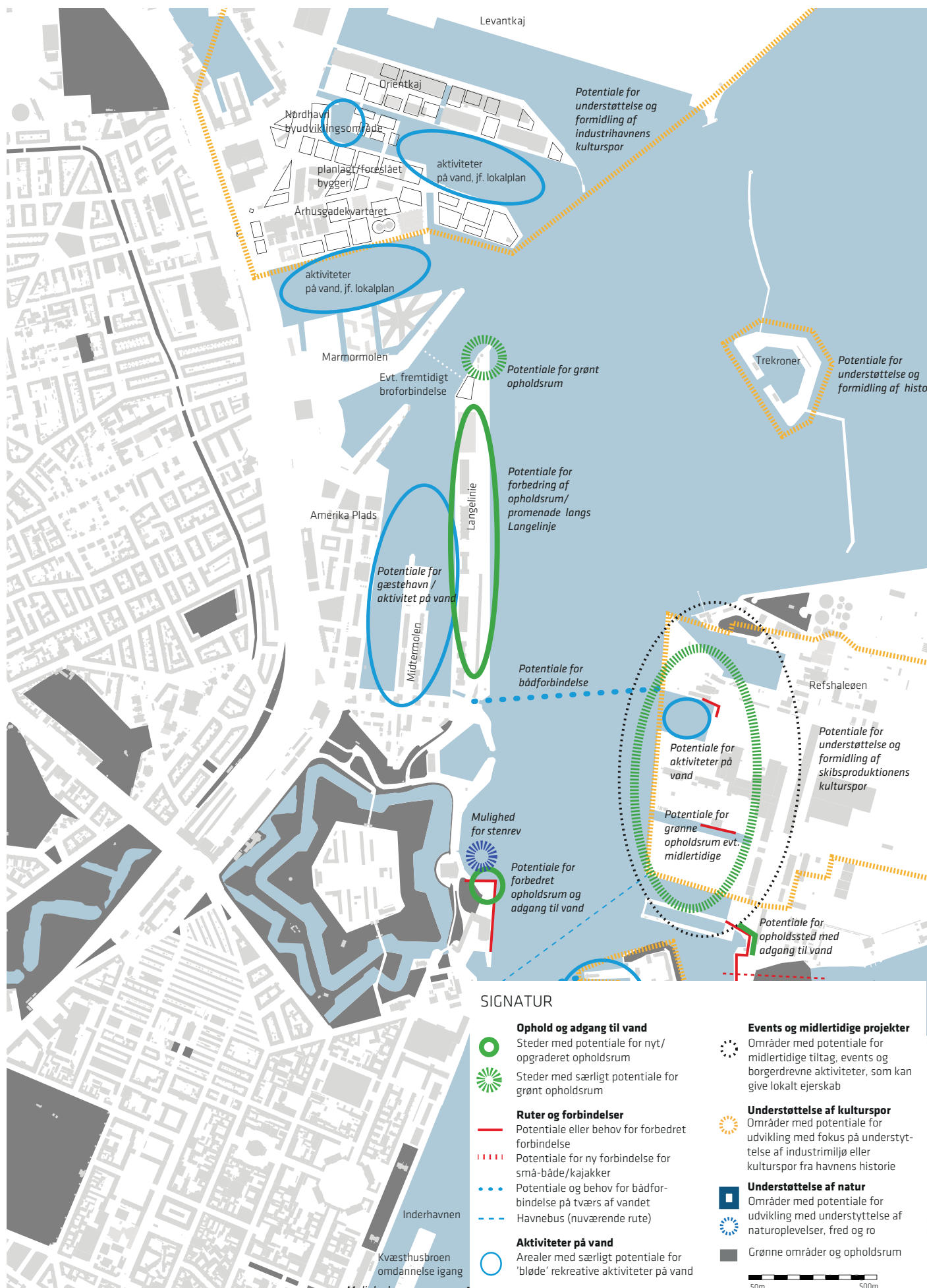
Se mere om ønsker til havnen fra høringen af visionen og fra borgermøder i bilag 1.

POTENTIALEKORT FORDELT PÅ DE TRE HAVNERUM

- Temaernes potentielle placeringer vises i sammenhæng på tre kort, nemlig de tre havnerum; Yderhavnen, Inderhavnen og Sydhavnen. Disse kort viser temaernes mulige fysiske placeringer på et mere detaljeret niveau - med afsæt i temakortene.

POTENTIALEKORT 1 - YDERHAVNEN

SIGNATUR

- Ophold og adgang til vand**
- Steder med potentiale for nyt/opgraderet opholdsrum
- Steder med særligt potentiale for grønt opholdsrum
- Ruter og forbindelser**
- Potentiale eller behov for forbedret forbindelse
- Potentiale for ny forbindelse for små-både/kajakker
- Potentiale og behov for bådforbindelse på tværs af vandet
- Havnebus (nuværende rute)
- Aktiviteter på vand**
- Arealer med særligt potentiale for 'bløde' rekreative aktiviteter på vand
- Events og midlertidige projekter**
- Områder med potentiale for midlertidige tiltag, events og borgerdrevne aktiviteter, som kan give lokalt ejerskab
- Understøttelse af kulturspor**
- Områder med potentiale for udvikling med fokus på understøttelse af industrimiljø eller kulturspor fra havnens historie
- Understøttelse af natur**
- Områder med potentiale for udvikling med understøttelse af naturoplevelser, fred og ro
- Grønne områder og opholdsrum

50m 500m

RELATIONER TIL ANDRE PLANER

Lokalplaner

De fleste områder omkring havnen er omfattet af lokalplaner. Vi har undersøgt, om de potentialer, der peges på i denne plan, er i overensstemmelse med det eksisterende plangrundlag.

Generelt forholder de ældste lokalplaner sig ikke særlig specifikt til havnen. En lang række lokalplaner indeholder bestemmelser, der sikrer en offentlig tilgængelig promenade langs havnen.

I de nyeste lokalplaner betragtes havnen og vandet som en væsentlig kvalitet. Disse planer indeholder derfor detaljerede bestemmelser om havnearealer, promenader og brugen af kajer og vandarealer.

Generelt er der ikke modsætninger imellem de eksisterende lokalplaner og de potentialer, som denne plan peger på. I nogle få tilfælde peger denne plan dog på nogle muligheder, som er i konflikt med eksisterende lokalplaner - fx ved at pege på at man kunne lave nye grønne byrum på Dokøen og på Grønlands Handels Plads. Begge steder er der i lokalplanen mulighed for byggeri. Når man i denne plan peger på nye muligheder skal dette således opfattes som en opfordring til debat om denne mulighed. En anden udnyttelse vil både kræve en ny politisk beslutning og formentlig også kræve en ændring af lokalplanen.

Promenader

BR vedtog i 1999 en promenadepolitik for havnen og i langt de fleste lokalplanerne er der derfor meget specifikke angivelser af bredden på promenaderne og at der skal være en fri offentlig adgang til promenaden. Promenaden er, alt efter hvor det er, defineret som minimum 8-12 m bred.

Klimatilpasningsplanen

Denne plan har selvfølgelig forholdt sig til at der i disse år bliver lavet et stort antal klimatilpasningsprojekter, hvor mange af dem har relationer til havnen. I disse projekter er det dels en forudsætning at der tages hensyn til den gode vandkvalitet i havnen, dels en forudsætning at klimatilpasningsprojekterne så meget som muligt skal bidrage til udvikling af en rekreativ havn. Udviklingen skal således ske på en måde, hvor byen klimatilpasses og havnen udvikles rekreativt så det giver de største mulige synergier, hvor dette er muligt.

Havvandsstigninger

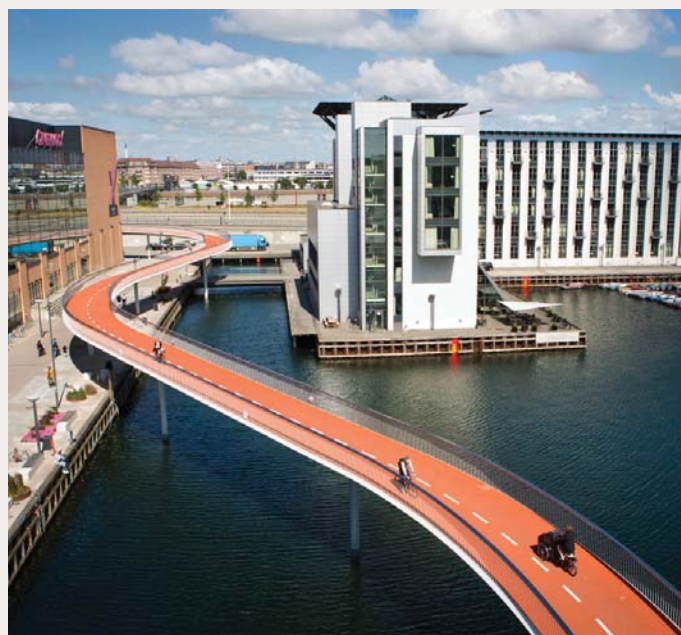
I denne plan er der ikke taget specifik stilling til havvandsstigninger, men det skal selvfølgelig indarbejdes i de enkelte projekter ved og i havnen. På kort sigt sker der kun havvandsstigninger på få centimeter, men på længere sigt må man regne med stigninger på op imod 60-100 cm mod år 2100.

Kommuneplan 2015

De ønsker der er i denne plan om en sammenhængende promenade om havnen, om flere opholdssteder ved vandet og om bedre adgang til vandet er i overensstemmelse med de ønsker der er i Kommuneplan 2015 for København.

Grøn strategi

De forslag der er om grønne tiltag ved havnen er ligeledes i overensstemmelse med de ønsker der er i den grønne strategi for byen.

ANDRE PLANER

- Kommuneplan
- Lokalplaner
- Klimatilpasningsplan
- Visionen for havnen
- Kajkant-katalog
- Grøn strategi
- Metroplolvisionen
- Promenadepolitik
- Broåbningspolitik

DEN VIDERE PROCES

Partnerskaber og finansiering

Kommunen ejer kun en lille del af kajarealet langs Københavns Havn (se bilag 4), så udviklingen er i høj grad afhængig af de private grundejere. Derfor vil der i den videre proces løbende være behov for, at indgå i dialog med de berørte grundejere i forbindelse med etablering af nye tiltag ved havnen.

Københavns Kommune må ikke anlægge og drifte anlæg på privat grund, medmindre nogle helt specifikke forudsætninger er opfyldt.

Kommunen kan kun støtte projekter eller aktiviteter, der har en kommunal interesse, og som kommer det kommunale fællesskab til gode. Projektet skal være "almennyttigt" og dermed have et generelt sigte, samt skal være rettet mod kommunens borgere i almindelighed. Der skal således være en fri og lige adgang for kommunens borgere til at benytte aktiviteten.

Borgerdialog

For at sikre at projekterne svarer til Københavnernes behov og for at sikre synergieffekter mellem flere brugergrupper, vil det være nødvendigt at inddrage havnens brugere og relevante interessenter, når nye projekter skal konkretiseres.

Der bør arbejdes for, at processen omkring brugernes deltagelse i udviklingen af havnen forbedres. Det kræver blandt andet en mere enkel og gennemskuelig administration.

INDSATS

- Dialog og samskabelse
- Variation og plads til alle - respekt for de bløde brugere af havnen
- Havnen for alle - den blå fælled

Muligheder og barrierer

Eksempler på tiltag, der har medvirket til forbedrede muligheder for rekreativ brug af havnen og har skabt den havn vi har i dag:

- Forbedret vandkvalitet fra 1990 og frem til åbningen af det første havnebad i 2002.
- Broåbnings-politikken, som gør at det nu er gratis at få åbnet broerne.
- Store virksomheder og erhvervstrafik er rykket ud af Inderhavnen og Sydhavnen.
- Havnebusserne, som giver muligheder for at komme på tværs og på langs af havnen.
- Promenadepolitikken, som har sørget for 8-12 m promenader i det meste af havnen.

Der er dog fortsat administrative og fysiske forhold i havnen, der vanskeliggør den rekreative brug af havnen og kan virke som barrierer for udvikling af havnen:

- De mange forskellige ejere og deraf følgende komplicerede administration af havnen (se bilag 4)
- Vandarealleje, som opkræves af By og Havn, også for små almene og ikke kommercielle tiltag
- Overløb fra kloak, der gør, at vandet forurenes, så der bl.a. ikke kan bades efter kraftig regn
- Ulovlig/ for hurtig sejlads med motorbåde og vandscootere gør det farligt at være blød bruger af havnen (kajak, svømmer, roer, o.l.)
- De høje kanter og mangel på adgang til vandet besværliggør den rekreative brug af vandet og begrænser direkte kontakt med vandet
- Mangel på gæstepladser og eller gæstehavn til besøgende skibe og lystsejlere
- Mangel på politisk og økonomisk prioritering af rekreative projekter i havnen fra kommunens side via budgetforhandlingerne.

Havnen skal fremover i højere grad være med til at binde byen sammen og være byens store blå fælled.

Havnen skal også være med til at afhjælpe det store behov for nye opholdssteder, som en øget tilflytning til byen vil skabe. I den sammenhæng er der rigtig store potentialer ved havnen.

GENERELLE RETNINGSLINJER

Prioritering af havnen

Havnerummets skal fremmes som et vigtigt offentligt rum, der samler byen. Arealer, der omgiver havnen skal under hensyn til deres karakter og evt. fredningsforhold udvikles med flere rekreative kvaliteter. Denne udvikling kan imødekommes ved at etablere nye opholdssteder langs havnen, ved at sammenbinde brudte forbindelser og ved at forbedre adgangen til vandfladen.

Promenader langs havnen

Der skal arbejdes for, at skabe en sammenhængende promenade omkring hele havnen. Det kan ske ved at udbedre "missing links" i forbindelserne omkring havnen og ved at der ved omdannelse af havnenære arealer, sikres en offentlig promenade på minimum 8 m bredde, med varierende rumforløb langs havnerummet.

Adgang til vandet

Der skal så vidt muligt etableres adgang til vandfladen ved byudvikling og omdannelse af havnenære arealer. De klassiske kajer kan godt bevares, men der skal punktvis skabes adgang til vandet.

Opholdsrum og grønne områder

Der skal arbejdes for, at etablere flere opholdssteder langs havnen og i højere grad grønne opholdsrum. Der bør indtænkes adgang til vandfladen ved anlæg eller omdannelse af opholdsrum. De naturprægede arealer langs havnen bør udvikles med fokus på understøttelse af naturoplevelser, fred og ro.

Vandarealet

Mulighederne for rekreativ brug af vandfladen til svømning, roing, dykning og anden blød vandsport bør forbedres. Interessenternes muligheder for at deltage i udviklingen af nye tiltag og aktiviteter på vandfladen bør ligeledes forbedres.

Brugen af vandarealer på søterritoriet i tilknytning til udpegede byomdannelsesområder skal indgå i planlægningen af omdannelsen, så offentlighedens adgang til at benytte vandet til fritidsaktiviteter så vidt muligt sikres.

Det bør i videst muligt omfang undgås, at vandarealet i havnen indskrænkes permanent.

Private grundejere

Det skal fremmes at andre grundejere langs vandet etablerer offentlige opholdsrum i høj kvalitet og får gode muligheder for at stille deres arealer til rådighed for arrangementer og aktiviteter. Disse aktiviteter bør kun begrænses af kommunale regler i det omfang væsentlige sikkerheds- eller miljøhensyn kræver det.

Bygninger langs vandet bør i stueetagen i vid udstrækning rumme udadvendte anvendelser som f.eks. restauranter, gallerier, sports- og fritidstilbud, samt havnerelaterede aktiviteter. Facaden mod vandet skal i den forbindelse udformes med adgang til de publikumsrettede aktiviteter, så der muliggøres et samspil mellem forskellige former for byliv.

Lokale hensyn

Projekter i havnen skal tage hensyn til det lokale miljø de indgår i. Ved større projekter bør der udarbejdes en egenartsanalyse for området omkring projektet.

4 FINGERREGLER, SOM BØR FØLGES, NÅR HAVNEN UDVIKLES:

Løs mere end én ting ad gangen

Synergieffekter skal indtænkes og der skal tænkes i sammenhænge mellem flere af byens lag fx. gennem flerfunktionalitet. Potentialer i forhold til andre igangværende projekter skal indtænkes

Strategisk prioriterede indsatser

Der sættes ind, hvor effekterne er størst. Indsatser udvælges strategisk så effekten kan udbrede sig herfra

Lokal karakter

Udvikling af havnen skal afspejle stedets fysiske og funktionelle egenart

Samskabelse

I udvikling af havnen skal brugerne tages med på råd

BILAG 1

GRUNDLAG FOR UDPEGNINGER AF POTENTIALER

Input fra Københavnerne

Ud fra borgerarrangementer og høringsvar i forbindelse af høring af visionen "En havn af muligheder", er følgende pointer fra borgerne blevet tydelige:

- Der er opbakning til visionen og dens temaer og det bekræftes i mange høringsvar, at der er et stort behov for rekreativ udvikling af havnen.
- Der er ønsker om, at visionen gøres mere konkret og at den fører handling med sig
- Det ønskes, at yderligere opfyldning af vandarealerne undgås
- Der er bekymring for, om de komplicerede ejerforhold vil gøre det svært at gennemføre visionens intentioner
- Der er ønsker om, at der gøres mere for vandsport, sejlskibe og andre "bløde" trafikanter i havnen
- Der er ønsker om at der skabes flere og bedre offentlige arealer langs havnen
- Der er ønsker om fokus på natur og miljø
- Der er ønsker om fokus på historie

Hvidbog 2014

Spørgeskemaundersøgelse 2013

Under udarbejdelse af visionen er der udført en spørgeskemaundersøgelse blandt 205 københavnere. De ønsker til fremtidens havn, der opnåede flest point er følgende:

1. Direkte adgang til vandet (røre ved) og flere broer og trapper ned til vandet
2. Flere grønne områder ved vandet
3. Bedre ruter og forbindelser ved og i havnen

TMF 2013

Anbefalinger fra eksperthøring (ud over det, der er nævnt ovenfor)

- De bedste steder ved havnen bør være offentlige
- Hovedadgangsveje skal føre ned til/i vandet
- Nye broer skal være nye byrum
- Mængden af ålegræs i havnen skal øges
- Nye tiltag afprøves midlertidigt
- Skiltning til havnen skal opføres ved trafikale knudepunkter

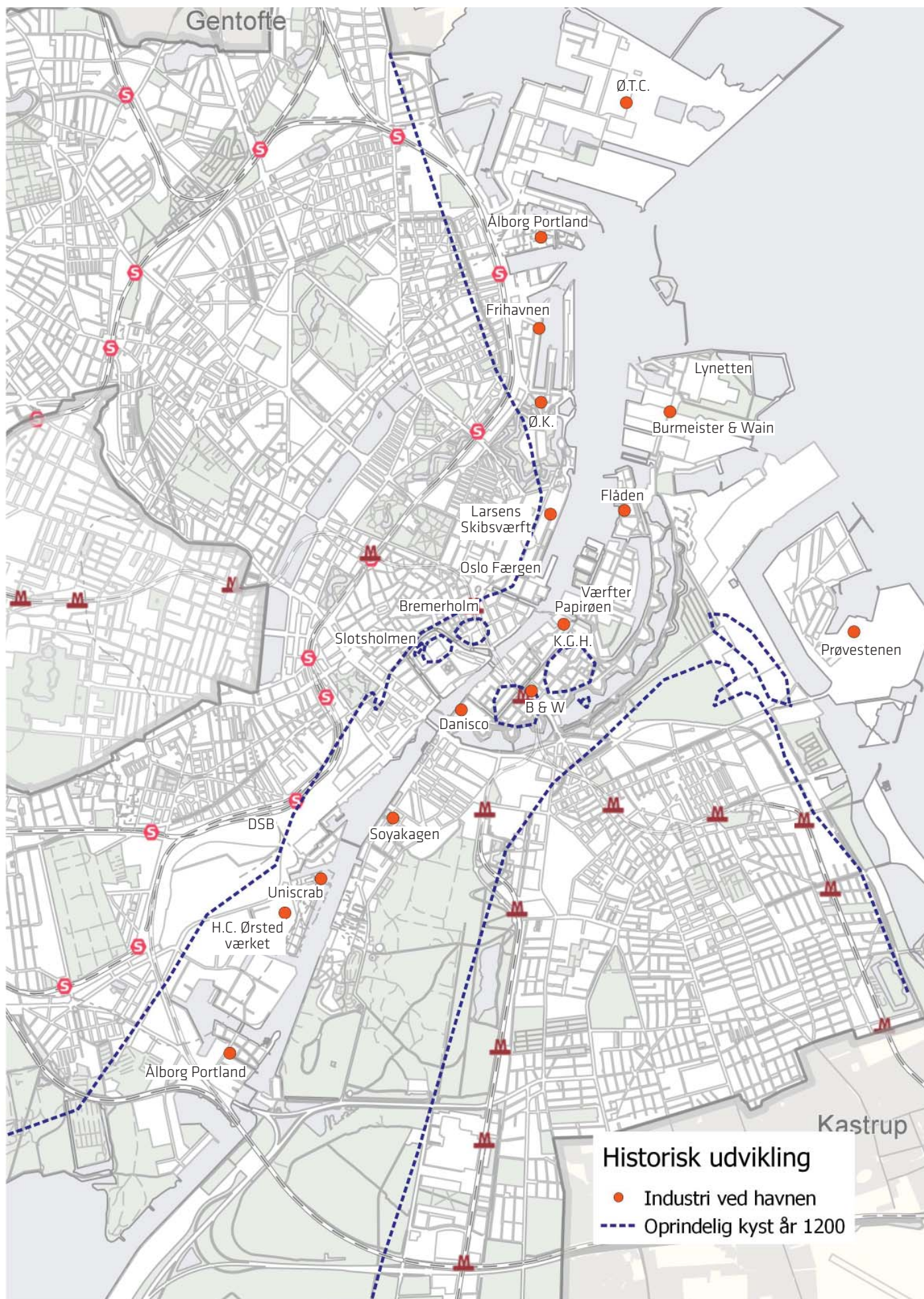
Borgermøde DAC 2013

Høring af og workshops om udkast til udviklingsplan 2015

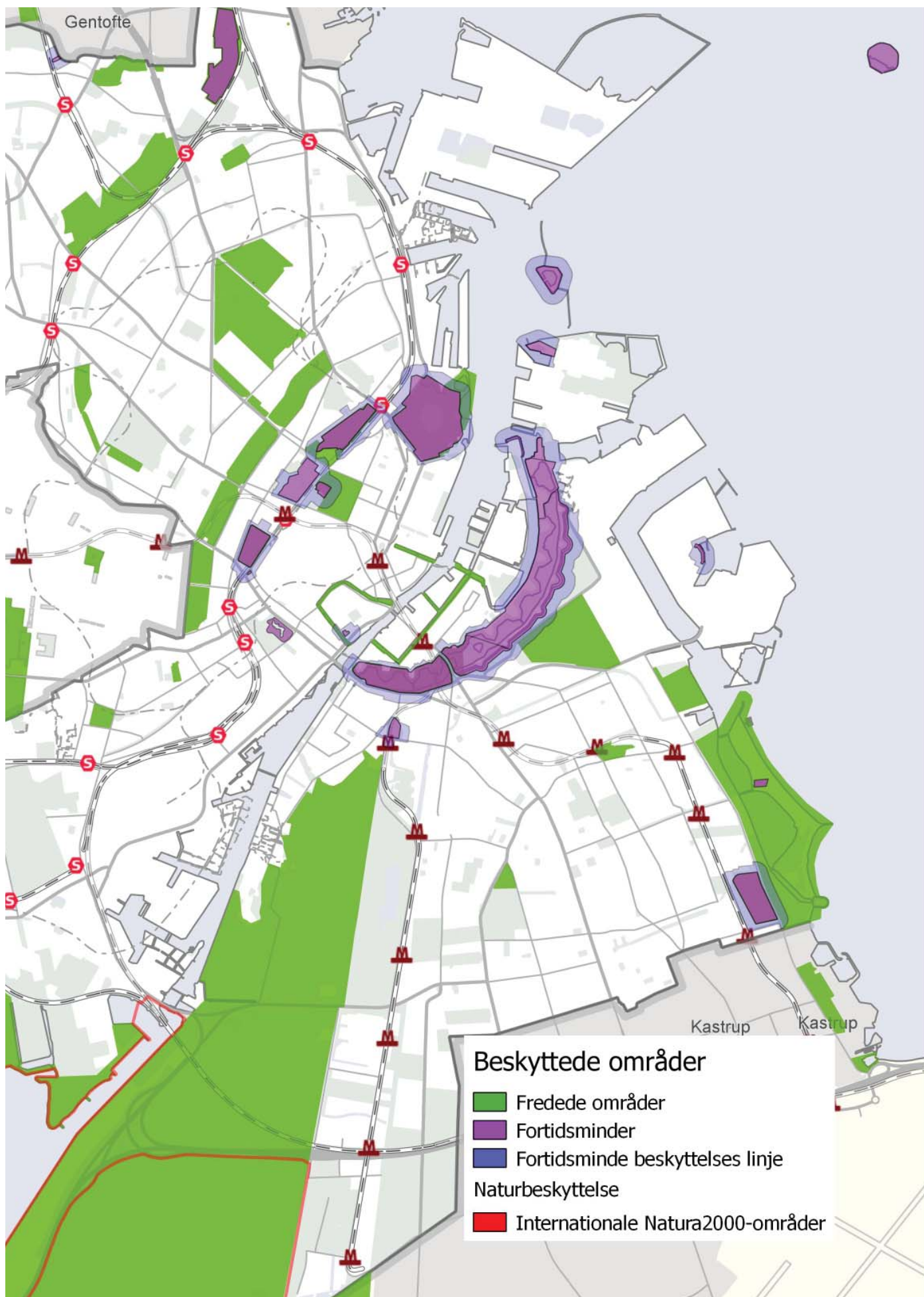
- 19/2 2015 Intern høring for planlæggere m.fl.
- 11/3 2015 Møde med Kultur og Fritidsforvaltningen om udvikling af havnen
- 12/3 2015 Workshop med brugere af havnen (kajak, GoBoat, KFF, dykkere, REDA etc.)
- Borgermøde om Papirøen / Christiansholm (ØKF, KFF, TMF)
- 19/3 2015 Workshop med lokaludvalgene og Det Grønne Råd

Byens Udvikling 2015

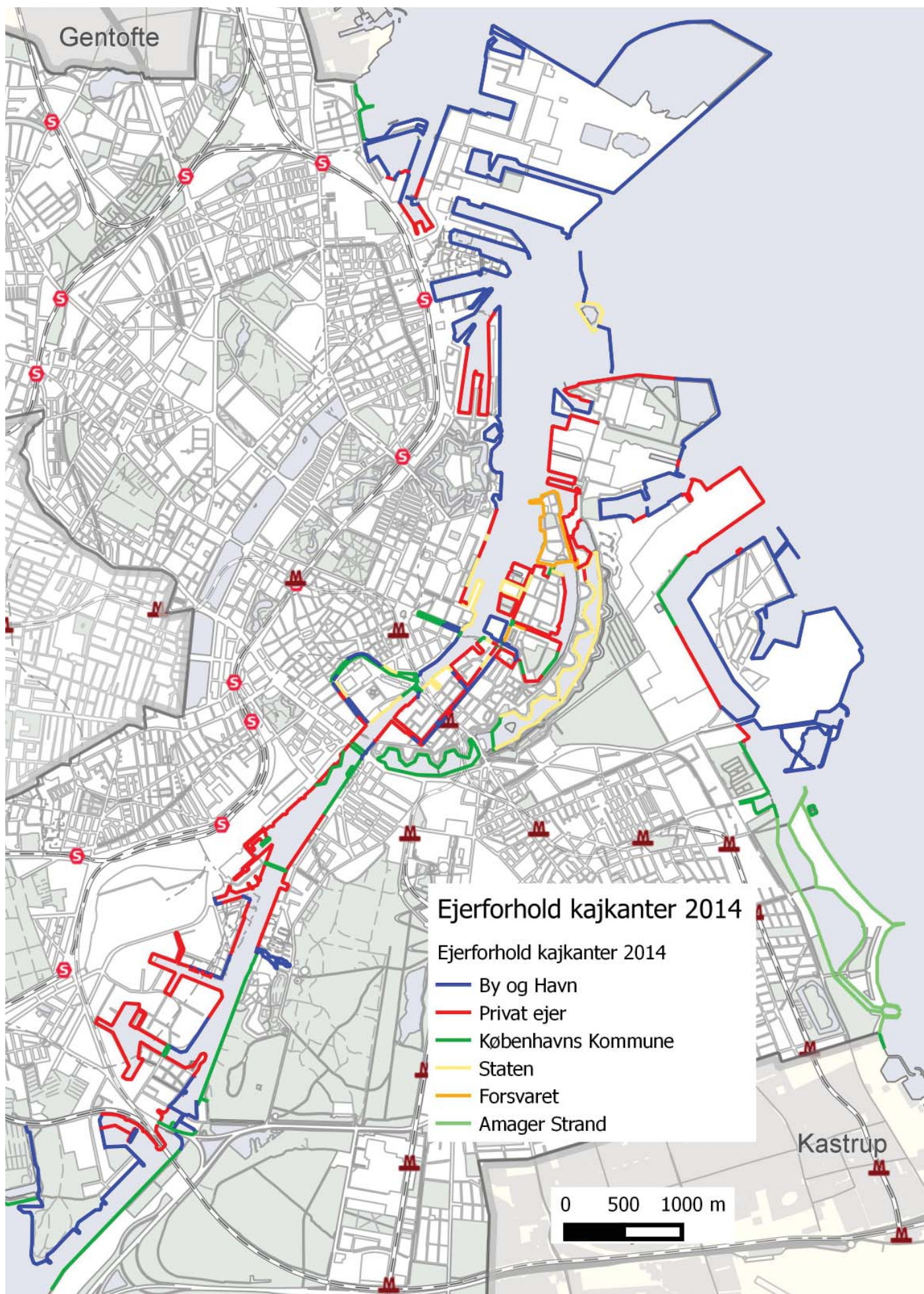
BILAG 2 HAVNENS HISTORISKE UDVIKLING

BILAG 3 FREDNINGER M.M. OMKRING HAVNEN

BILAG 4 EJERFORHOLD KAJKANTER I HAVNEN

BILAG 5 BYUDVIKLING OG SKYBRUDSPROJEKTER

BILAG 6 REKREATIVE FUNKTIONER I HAVNEN

BILAG 7 HAVNEPROMENADER

Promenader i havnen

Primær promenade på vestside: 25 km

Primær promenade på østside: 20 km

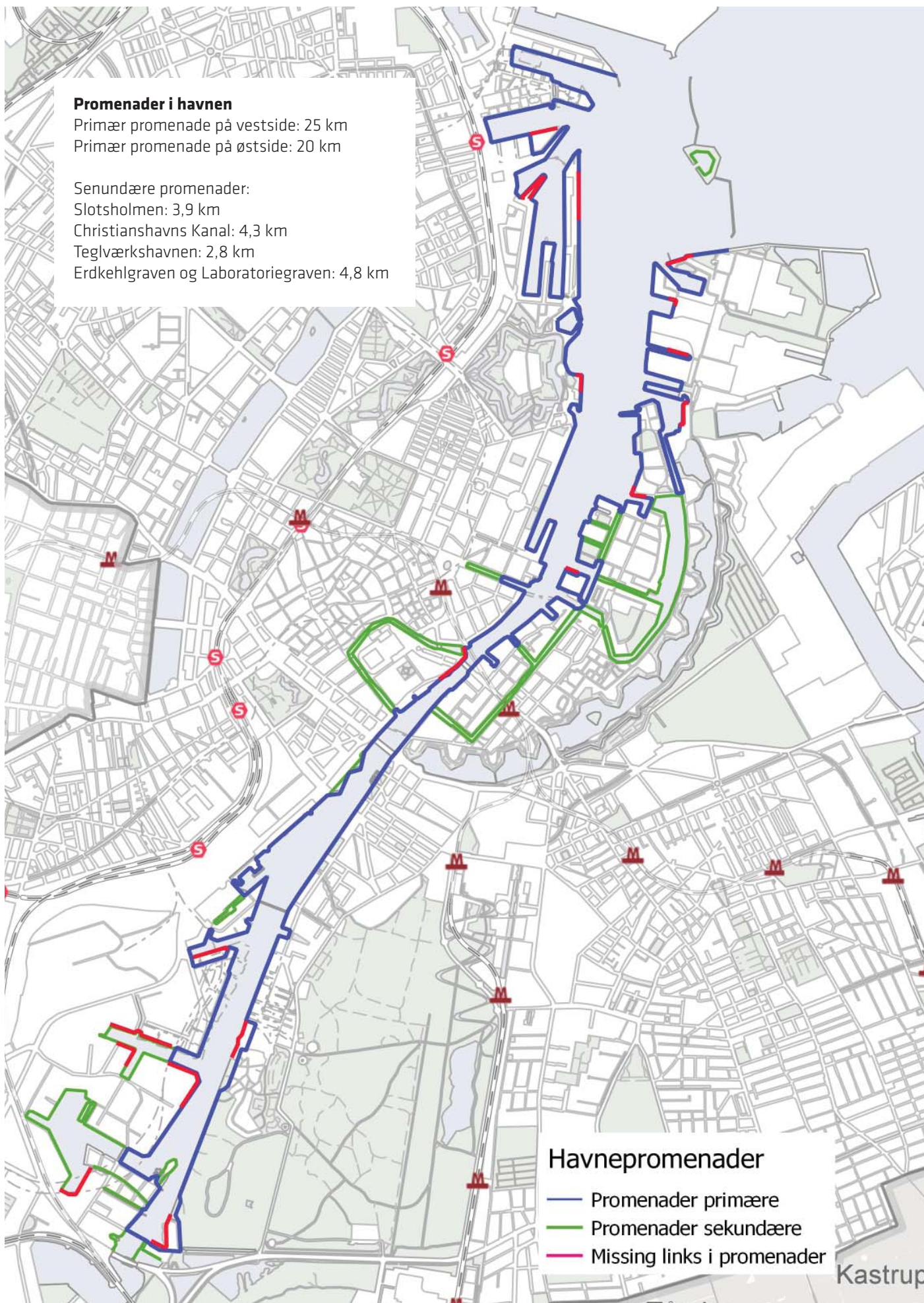
Senundære promenader:

Slotsholmen: 3,9 km

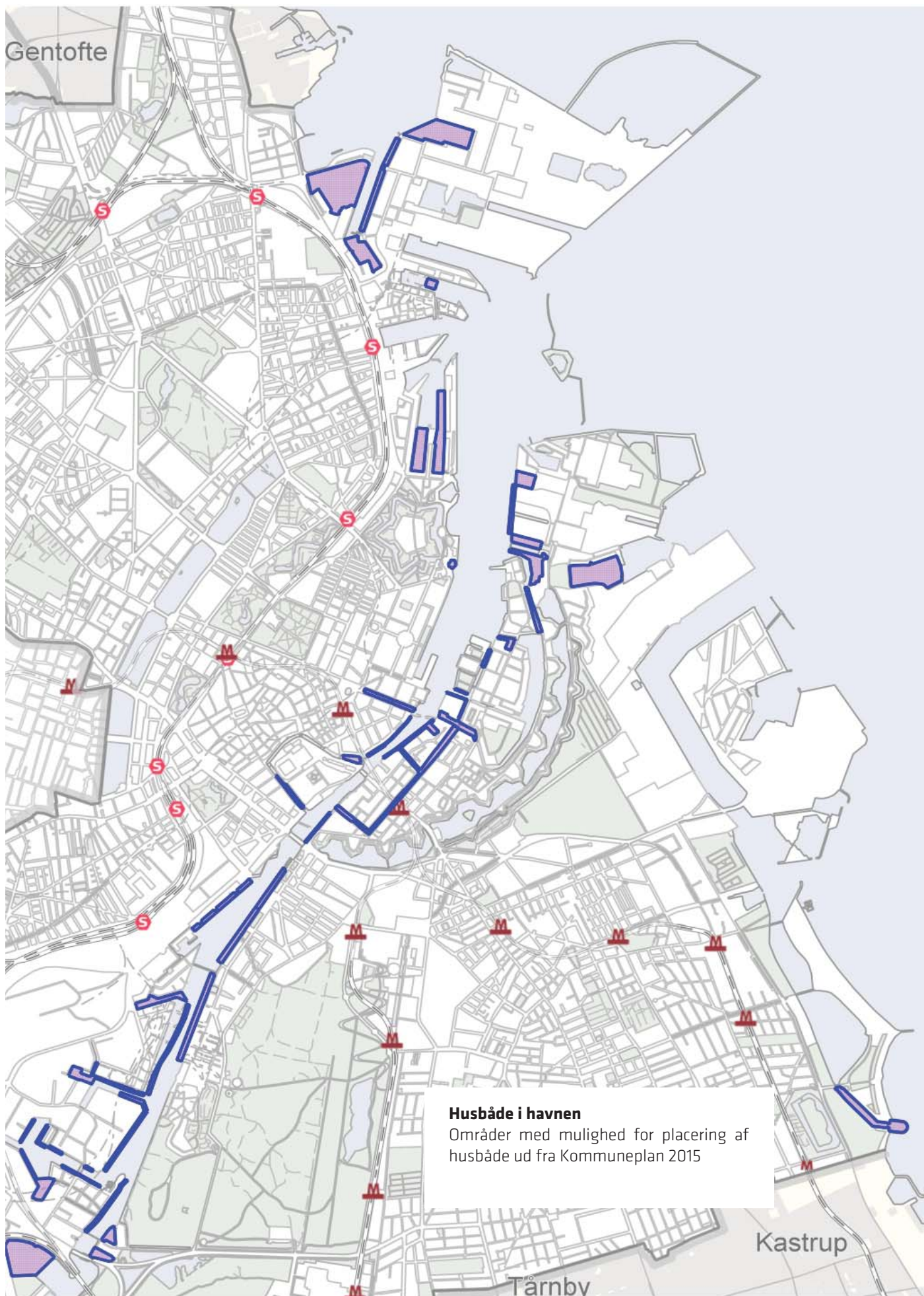
Christianshavns Kanal: 4,3 km

Teglværkshavnen: 2,8 km

Erdkehlgraven og Laboratoriegraven: 4,8 km

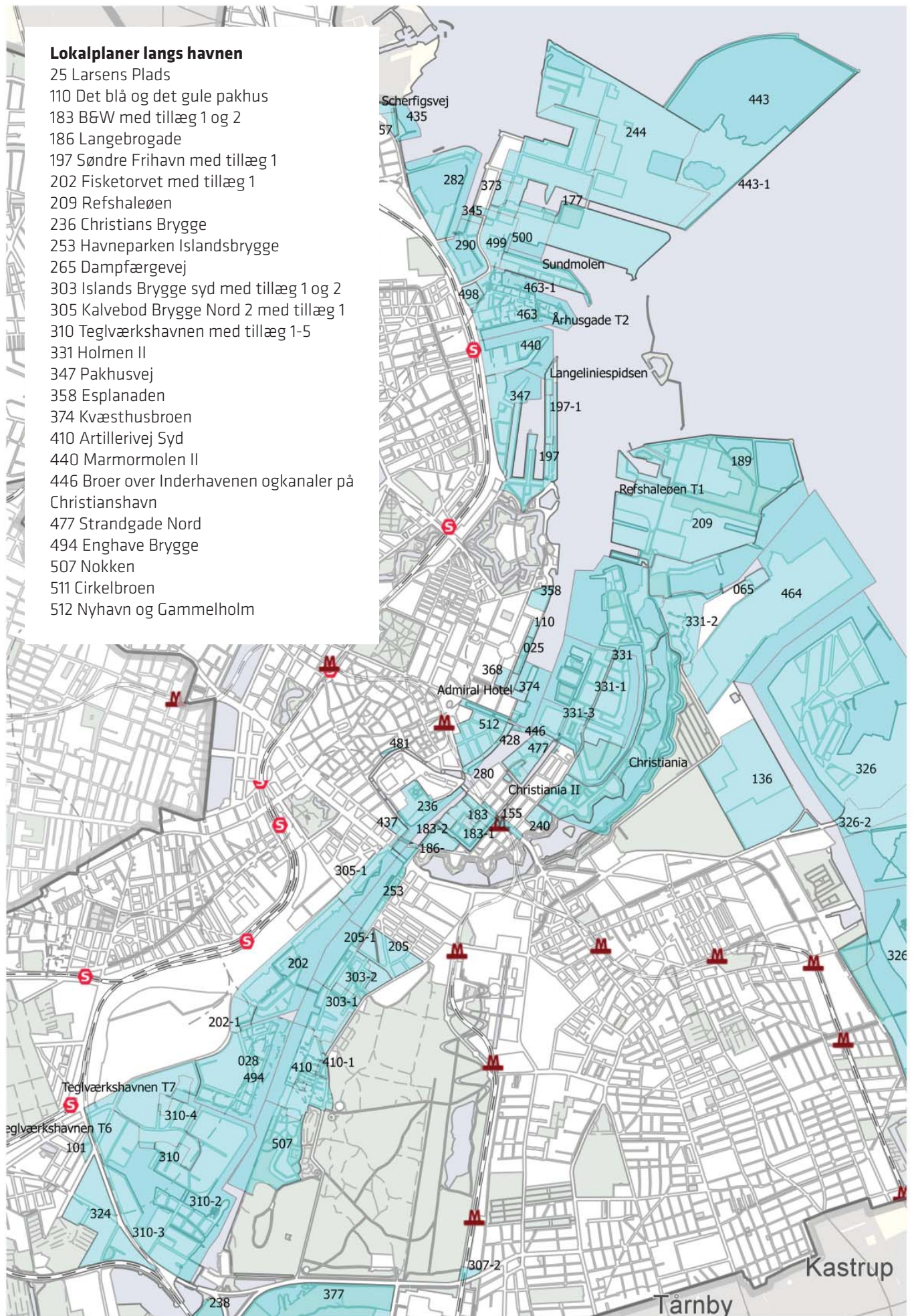
BILAG 8 OMRÅDER MED MULIGHED FOR HUSBÅDE

BILAG 9 OVERSIGT LOKALPLANER VED HAVNEN

Lokalplaner langs havnen

- 25 Larsens Plads
- 110 Det blå og det gule pakhus
- 183 B&W med tillæg 1 og 2
- 186 Langebrogade
- 197 Søndre Frihavn med tillæg 1
- 202 Fisketorvet med tillæg 1
- 209 Refshaleøen
- 236 Christians Brygge
- 253 Havneparken Islandsbrygge
- 265 Dampfærgevej
- 303 Islands Brygge syd med tillæg 1 og 2
- 305 Kalvebod Brygge Nord 2 med tillæg 1
- 310 Teglværkshavnen med tillæg 1-5
- 331 Holmen II
- 347 Pakhusvej
- 358 Esplanaden
- 374 Kvæsthusbroen
- 410 Artillerivej Syd
- 440 Marmormolen II
- 446 Broer over Inderhavenen ogkanaler på Christianshavn
- 477 Strandgade Nord
- 494 Enghave Brygge
- 507 Nokken
- 511 Cirkelbroen
- 512 Nyhavn og Gammelholm

UDVIKLINGSPLAN

UDPEGNING AF POTENTIALER FOR REKREATIV UDVIKLING AF KØBENHAVNS HAVN

Udarbejdet af
Teknik- og Miljøforvaltningen, Københavns Kommune

Tekst og tilrettelæggelse: Teknik- og Miljøforvaltningen
Foto: Københavns Kommune og Henrik Schurmann

Godkendt af TMU 14. december 2015.

København 2015
www.kk.dk/havnen

**SAMMEN
OM BYEN**

KØBENHAVNS KOMMUNE
Teknik- og Miljøforvaltningen

